

خلاصه گزارش توسعه صنایع پتروشیمی و رابطه آن با قیمت گاز^۱

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن
شماره مسلسل: ۳۱۰۱۳۳۷۱
تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۹/۲۴

مقدمه

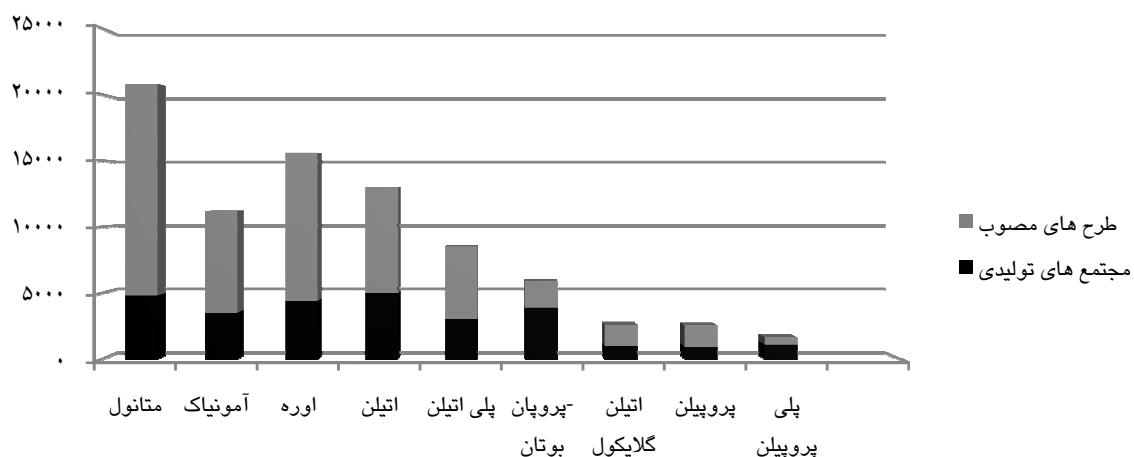
عدم اجرای مصوبه تیرماه سال ۱۳۹۱ ستاد تدابیر ویژه اقتصادی مبنی بر افزایش قیمت خوراک پتروشیمی‌های گازی و اصرار برخی از مسئولین و کارشناسان مبنی بر لزوم حفظ مزیت رقابتی پتروشیمی‌های گازی از طریق پایین نگه داشتن قیمت، باعث پیچیده شدن موضوع تعیین قیمت خوراک در صنعت پتروشیمی شده است. این گزارش ضمن بررسی اجمالی صنعت پتروشیمی کشور به آسیب‌شناسی این صنعت و ارائه پیشنهاد برای تعیین قیمت خوراک پتروشیمی‌های گازی پرداخته است.

وضعیت موجود صنعت پتروشیمی کشور

صنایع پتروشیمی را می‌توان به سه بخش صنایع بالادستی، میانی و پایین‌دستی طبقه‌بندی کرد. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که مشخصه صنایع بالادستی شامل سرمایه‌گذاری بالا، اشتغالزایی پایین و ارزش‌افزوده کمتر می‌باشد در صورتی که صنایع پایین‌دستی به لحاظ اندازه کوچک‌تر، حجم سرمایه‌گذاری مورد نیاز کمتر، اشتغالزایی بیشتر و نرخ بازگشت سرمایه در این صنایع دو برابر صنایع بالادستی است. این درحالی است که غالب طرح‌های مصوب در صنعت پتروشیمی مربوط به اوره، آمونیاک و متانول است که جزء محصولات بالادستی طبقه‌بندی می‌شوند و دارای ارزش‌افزوده پایین در بین محصولات پتروشیمی می‌باشند. در نمودار زیر طرح‌های توسعه پتروشیمی که در سال‌های اخیر تصویب شده‌اند نشان داده شده است.

نمودار ظرفیت مجتمع‌های تولیدی و طرح‌های مصوب شرکت ملی صنایع پتروشیمی

(برحسب تن)

بررسی روند صادرات محصولات پتروشیمی نیز حاکی از آن است که بیش از ۶۵ درصد محصولات پتروشیمی کشور به صورت مواد اولیه صادر می‌شود. این در حالی است که کشورهای پیشرفته در حوزه صنایع پتروشیمی مانند سنگاپور، چین، هنگ‌کنگ و آلمان محصولات پتروشیمی ایران را به عنوان خوراک استفاده کرده و محصول نهایی را با ارزش تقریباً ۳ برابر به کشور ما صادر می‌کنند.

۱. این گزارش خلاصه‌ای است از گزارش توسعه صنایع پتروشیمی و رابطه آن با قیمت گاز که توسط شبکه تحلیگران تکنولوژی ایران در آبان‌ماه سال ۱۳۹۲ منتشر شده است.

در جدول زیر میانگین ارزش کالاهای صادراتی و وارداتی پتروشیمی در سال ۱۳۹۱ نشان داده شده است.

جدول میانگین ارزش کالاهای پتروشیمی

شرح	میانگین ارزش کالاهای صادراتی	میانگین ارزش کالاهای وارداتی	نسبت برابری
قیمت (دلار)	۰/۷۵	۲/۱۵	۲/۹

سود کلان پتروشیمی‌های گازی عامل توسعه نامطلوب صنعت پتروشیمی

بررسی وضعیت مالی شرکت‌های پتروشیمی گازی نشان‌دهنده سود نامتعارف در این صنعت است. برای مثال حاشیه سود یکی از واحدهایی که متانول تولید می‌کند، حدود ۶۳ درصد در سال ۱۳۹۱ بوده است که این میزان، دو برابر سودی است که نصیب پتروشیمی‌های مشابه در کشور عربستان می‌شود. این سود نامتعارف حاصل تخفیف در قیمت خوراک گازی است که در اختیار این واحدها قرار می‌گیرد. در صورتی که خوراک تحویلی به واحد پتروشیمی مذکور و واحدهای مشابه به کشور ترکیه صادر شود، این قابلیت وجود دارد که از درآمد حاصل از آن علاوه بر پوشش هزینه‌های داخلی شرکت و پرداخت سود سهام‌داران، مبلغ ۱۵۰ میلیارد تومان نیز به حساب خزانه دولت واریز شود. در واقع این واحد پتروشیمی و واحدهای مشابه تولیدکننده متانول در حال حاضر طلا را به مس تبدیل می‌کنند.

قیمت فعلی گاز تحویلی به مجتمع‌های پتروشیمی ۷۰ تومان است در حالی که طبق مصوبه ستاد تدابیر ویژه مقرر شده بود که قیمت خوراک گاز مجتمع‌های پتروشیمی از ابتدای مهرماه سال ۱۳۹۱ به ازای هر مترمکعب به ۳۲۵ تومان افزایش یابد.

دلایل مخالفان افزایش قیمت خوراک و تحلیل واقعیت‌ها

دلیل اصلی مخالفان افزایش قیمت خوراک پتروشیمی‌های گازی، لزوم حفظ مزیت رقابتی این صنعت در رقابت با کشورهایمانند عربستان و قطر و دیگر کشورهای رقیب است.

در پاسخ باید گفت:

۱. در صورتی که قیمت خوراک ثابت بماند، پتروشیمی‌های بالادستی کنونی هیچ تمایلی به توسعه زنجیره ارزش محصولات خود نخواهند داشت (این صنایع اکثر محصولات خود را صادر کرده و کمکی به توسعه صنایع داخل نیز نمی‌کنند). از سوی دیگر سرمایه‌گذاران جدید نیز به دلیل رانت ایجاد شده حاصل از قیمت ناچیز گاز به سمت ایجاد پتروشیمی‌های پرسود (مانند متانول، اوره و...) رو آورده و عملاً کمتر توجهی به واحدهای بالادستی پتروشیمی با خوراک مایع، الفین و پایین‌دستی خواهند داشت و صنعت به توسعه ناهمگون خود ادامه خواهد داد.

۲. گاز تحویلی به پتروشیمی‌های گازی عربستان گاز همراه نفت است که ارزش منفی دارد و دولت عربستان این گاز با ارزش منفی را به قیمت حدود ۳ سنت به واحدهای پتروشیمی می‌فروشد. از سوی دیگر کشور عربستان از این نوع پتروشیمی‌ها مالیات‌های سنگین می‌گیرد، در حالی که تمامی پتروشیمی‌های گازی کشور معافیت مالیاتی دارند. در مورد کشور قطر نیز باید گفت که این کشور اولاً تأسیس واحدهای تولید فرآیند تبدیل گاز به بنزین و مواد با ارزش دیگر (GTL) را به‌عنوان محور قرار داده است، ثانیاً دولت قطر اعلام کرده است که تمامی امکان‌سنجی‌های اقتصادی برای طرح‌های پتروشیمی باید بر مبنای قیمت خوراک گاز ۱۵ سنت (۳۷۰ تومان) انجام شود و قیمت خوراک گاز پتروشیمی‌های کود شیمیایی قطر در حال حاضر ۱۱ سنت است.

پیشنهاد

بر اساس محاسبات انجام شده قیمت ۱۳ سنت (۳۲۵ تومان)، نرخ مناسبی برای قیمت خوراک پتروشیمی‌های گازی است. این قیمت می‌تواند سود پتروشیمی‌های گازی کنونی را تا حدی متعارف ساخته و نقطه عطفی در توسعه همگون صنعت پتروشیمی، توسعه زنجیره ارزش صنایع میانی و پایین‌دست و جلوگیری از فروش مواد اولیه صنایع میان‌دست و پایین‌دست در صادرات محصولات پتروشیمی کشور باشد.